

Горбова Х.В., доцент кафедри фінансів, обліку і аналізу, к.е.н., доцент
Гринад Л.П., доцент кафедри економіки та маркетингу, к.е.н.
Національний університет «Львівська політехніка»

ПОНЯТТЯ ІНВЕСТИЦІЙНОГО РОЗВИТКУ І КАПІТАЛІЗАЦІЇ ПІДПРИЄМСТВА УТВОРЕНОГО НА ЗАСАДАХ КОНЦЕСІЇ

На сьогоднішній день розвиток ринкових відносин спонукає до перегляду багатьох базових економічних концепцій, положень і категорій, які вважаються майже “очевидними” для традиційної ринкової економіки. Визначено, що інноваційний розвиток підприємства варто трактувати як процес спрямованої закономірної зміни його стану, що залежить від цілеспрямованого, послідовного руху до збалансованого інноваційного стану під впливом синергетичної дії інноваційного потенціалу, періодичному перегрупуванні сил, обумовленому логікою НТП, джерелом якого є інновації, що створюють якісно нові можливості шляхом уміння знаходити стратегічні пріоритети та цілеспрямований пошук ідей, нових рішень, способів їх комерціалізації та реалізації як стимуляторів забезпечення перемоги у конкурентній боротьбі.

А якщо розглядати підприємство яке утворено на засадах концесії то тут потрібно визначити всі особливості такого проекту. Концесія – договір про передачу природних багатств, підприємств, інших господарських об’єктів, що належать державі чи місцевим органам влади, в тимчасову експлуатацію іншим державам, іноземним фірмам, приватним особам [1].

Сфери господарювання, в яких дозволяється концесійна діяльність, об’єкти права державної або комунальної власності, що можуть надаватися в концесію, а також види підприємницької діяльності, які не дозволяється здійснювати на концесійній основі, визначаються законом.

Досвід багатьох країн з різними політичними й економічними системами, рівнем розвитку ринкових відносин свідчить про те, що одним з найбільш ефективних шляхів покращення кількісних і якісних характеристик діяльності об’єктів державної власності є залучення до фінансування і управління цими об’єктами приватного капіталу на концесійній основі. Головною перевагою концесій є оптимальні механізми створення стабільних і взаємовигідних стосунків між державою й інвестором [2].

Що стосується інноваційного розвитку та капіталізації такого підприємства, то тут можна зауважити, що між цими поняттями є тісний взаємозв’язок. У традиційних дослідженнях зв’язок між інноваційним розвитком підприємства і рівнем його капіталізації практично не досліджувався. Мається на увазі, що не існувало кількісного методу розрахунку впливу значень цих різнопланових процесів на кінцеві показники діяльності підприємства. Хоча публікації, у яких описується існування такого зв’язку між цими двома процесами, є [3], але вони цей зв’язок досліджують на описовому якісному рівні, тобто без доведення до кількісної прикладної теорії.

Для кількісного дослідження цього процесу треба, визначити загальний алгоритм проходження основних базових етапів економічних перетворень, через який здійснюється реальний вплив інноваційної діяльності на капіталізацію підприємства. Проте і на цьому, здавалось би, кінцевому етапі “капіталізації” процес не закінчується, оскільки треба встановити, до яких наслідків ця зростаюча капіталізація може призвести.

Найбільш розповсюдженим методом визначення ефективності інвестиційного чи інноваційного проекту тепер вважається методика “чистої теперішньої вартості” (ЧТВ). Її сутність полягає в тому, що дисконтований прибуток, який отримуватимуть від впровадження інноваційного (інвестиційного) проекту, порівнюють із вкладеними інвестиціями, що відповідає виразу

$$\sum_{t=1}^n \frac{\Pi_{npt}}{(1 + E_c)^t} \geq K_i, \quad (1.1)$$

де Π_{npt} – річний прибуток, який отримуватимуть від реалізації проекту у t-му плановому періоді;

E_c – ставка дисконту, яка часто приймається як усереднене значення банківського проценту;

K_i – загальна сума інвестицій, яка одноразово у такому разі одноразово сплачується за проект.

Наступний етап – це приріст економічної ефективності. Важливість цього етапу полягає в тому, що існує багато методів для обґрунтування економічної ефективності інвестиційної та інноваційної діяльності і проектів, які в ній реалізуються.

$$E_p = \frac{\Pi_{np}}{K_o}, \quad (1.2)$$

де E_p – розрахунковий коефіцієнт ефективності капітальних вкладень;

Π_{np} – річний прибуток, який отримуватимуть від реалізації проекту;

K_o – загальна сума капітальних вкладень в проект або первісна вартість цих основних засобів.

Для визначення ефективності проекту існували нормативні значення цього коефіцієнта, які обґрунтовувались для окремих галузей. Тому вираз (1.2) приймав таке остаточне значення:

$$\frac{\Pi_{np}}{K_o} \geq E_n, \quad (1.3)$$

де E_n – нормативний коефіцієнт ефективності для окремої галузі.

Основною перевагою цього методу є простота розрахунку і обґрунтованість отриманого результату. Проект вважався ефективним, якщо розрахункове значення коефіцієнта ефективності було більшим від нормативного.

Коли ці значення підставити у вираз (1.3), то можна отримати

$$P_{np} \cdot \sum_{t=1}^{\infty} \frac{1}{(1+E_c)^t} \geq K_i \quad (1.4)$$

А якщо застосувати формулу додавання спадної геометричної прогресії, сума якої прямує до нескінченності, то отримаємо

$$\sum_{t=1}^{\infty} \frac{1}{(1+E_c)^t} = \frac{1}{E_c} \quad (1.5)$$

І остаточно, коли цей вираз підставити у вираз (1.4), то отримаємо

$$\frac{P_{np}}{E_c} \geq K_i \quad (1.6)$$

Якщо врахувати, що раніше вживаний термін “капітальні вкладення” збігається із поняттям “реальні інвестиції”, які в дисертаційному дослідженні і досліджуються, то можна зробити ще один висновок: відношення річного прибутку на нормативний коефіцієнт загальної ефективності має бути більшим від загальної суми вкладених інвестицій

$$\frac{P_{np}}{E_n} \geq K_i \quad (1.7)$$

Наступний етап здійснення переходу від інноваційної діяльності до капіталізації підприємства є обґрунтування значення отриманого прибутку. Раніше в Україні такого показника, який об'єднував значення “прибутку” і “амортизаційних відрахувань” не існувало. Тепер окремі економісти почали вживати термін “маргінальний прибуток”, у який входять ці поняття. Але у такому разі виникла відповідна розбіжність у застосуванні цього терміну. Вона пов'язана з тим, що в кількісно-прикладних і якісно-теоретичних економічних дослідженнях в цей вираз вкладають різний зміст. У першому випадку маргінальний прибуток Пм визначають як суму прибутку Ппр і амортизаційних відрахувань Па [4]

$$P_m = P_{pr} + P_a, \quad (1.8)$$

а у другому випадку, як різниця між реалізованою продукцією Пр і змінними витратами Пзм

$$P_{m.p} = Pr - P_{zm}, \quad (1.9)$$

де Пм.р – названий нами “розширений маргінальний прибуток”.

Цю назву ми застосовуємо тому, що при розподілі реалізованої продукції на складові її елементи (собівартість Пс і прибуток Ппр), а потім розпису собівартості на складові елементи (постійні Ппос і змінні Пзм витрати), можна отримати

$$P_{m.p} = Pr - P_{zm} = (P_s + P_{pr}) - P_{zm} = (P_{pos} + P_{zm} + P_{pr}) - P_{zm} = P_{pos} + P_{pr}. \quad (1.10)$$

Тобто остаточно можна записати, що розширений маргінальний прибуток визначається як сума постійних витрат і прибутку

$$P_{m.p} = P_{pos} + P_{pr}. \quad (1.11)$$

Отже, виконане дослідження показує, що середнє значення амортизаційних відрахувань, які вони займають у складі постійних витрат, становить не більше 45 – 50% у залежності від галузевих особливостей. Тому сума постійних витрат значно перевищує амортизаційні відрахування.

Література

1. Господарський кодекс України від 16.01.2003 // ВВР України. – 2003. – № 18-22. – Ст. 144
2. Кеннет Феррис. Оценка стоимости компании: как избежать ошибок при приобретении / Феррис Кеннет, Барбара Пешеро Пети: пер. с англ. – М.: Издательский дом “Вильямс”. – 2003. – 256 с.
3. Черноіванова Г. С. Інноваційна стратегія як елемент забезпечення управління інноваційною складовою підприємства. Бізнес Інформ. 2020. №1. С. 85–90.
4. Скворцов І. Б. Ефективність інвестиційного процесу: методологія, методи і практика: Монографія / І.Б. Скворцов // Львів: Видавництво Національного університету “Львівська політехніка”, 2003. – 312 с